

foreningen 2 foreldre

Deres ref
17/3234 HWN

Vår ref

Dato
01.12.2017

Justis og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til NOU 2017:8 ”Særdomstoler på nye områder?”.

Foreningen 2 Foreldre (F2F) har gått gjennom NOU 2017:8 kommenterer på en del av forslagene som berører F2Fs kjerneområde – hvordan innrette hverdagen til barn og foreldre når mor og far har sluttet å være kjærester.

Utlendingssaker ligger klart på utsiden av F2Fs arbeidsområde, og disse sakene har F2F derfor ingen mening om – ut over at vi stiller oss totalt uforstående til samrøret mellom foreldretvister, barnevernsaker og utlendingssaker som drøftes i NOUen.

F2F kan ikke se noen synergier av å behandle utlendingssaker samme med barnevernsaker eller foreldretvister.

Det er uklart hvilke problem NOU 2017:8 forsøker å løse

Det er uklart for F2F hvilke problemer som forsøkes løst med framleggelsen av NOU 2017:8. Vi ville forvente at et forslag om strukturelle endringer i hvordan håndtere foreldretvister eller barnevernsaker i det minste hadde drøftet hvilke problemer som søkes løst med en strukturell endring i saksbehandlingen. Hvilke problemer som søkes løst er etter F2Fs syn i liten grad berørt i Særdomstolsutvalgets utredning. Vi ser at også andre høringsinstanser har påpekt dette.

Det holder med en for å skape konflikt – om vedkommende er urimelig nok

En myte forteller oss at det trengs to for å lage en konflikt. F2F er ikke enig i dette.

Professor dr. psychol. Frode Thuen påpekte i boken ”Livet som deltidsforeldre” fra 2004 at det holder med en for å lage konflikt, dersom vedkommende er urimelig nok.

foreningen 2 foreldre

Advokat og psykolog Grethe Nordhelle har påpekt noe av det samme i boken ”Høykonflikt – utvidet forståelse og håndtering via mekling” fra 2016.

F2F er av den oppfatning av at rettsvesenets aktører ofte nøyer seg med å fastslå at det er en konflikt, uten å bry seg særlig om hvem av partene som driver konflikten. Dette åpner for det som F2F kaller ”konflikt som kampmiddel” i foreldretvister – hvor en av partene nekter å samarbeide og uten negative konsekvenser for seg selv driver konflikten i været – nettopp i den hensikt å unngå å samarbeide med den andre av foreldrene til felles barn.

Dessverre handler alt for mange foreldretvister om en, noen ganger to, foreldre som motsetter seg samarbeidsløsninger om felles barn fordi de tror de kan oppnå fordeler for seg selv – på bekostning av barnet og den andre.

I foreldretvister er det de materielle reglene – ikke rettsprosessen - som er hovedproblemet

I Norge er det uttalt offentlig politikk at foreldre skal være likestilte og dele på ansvar, rettigheter og plikter overfor felles barn – så lenge mor og far er ektefeller eller samboende. I mars 2017 vedtok Stortinget endringer i barneloven, slik at felles foreldreansvar også for foreldre som aldri har bodd sammen skal være barnelovens hovedregel.

SSB sier i sin artikkel «Hvordan deler småbarnsforeldre på arbeidet - hjemme og ute?»¹ datert 16.10.17 at begge foreldre er mer like i sin yrkesdeltakelse og oppfølging av barna. Dette indikerer at i samlivet er begge foreldre like «pliktoppfyllende» i familieprosjektet. SSBs rapport om bosted og samvær fra 2012 viser at 25 % av barna i reorganiserte familier oppgis å ha delt bosted. Ser man bare på de tilfellene hvor foreldrene har bodd samme viser samme rapport at 29 % av barna i de reorganiserte familien oppgis å ha delt bosted. Felles forpliktelse overfor barna er jevnt økende blant norske foreldre.

Likevel er det fortsatt et visst anarki rundt samlivsbrudd, hvor 75 % av foreldrene som bryter sitt samliv blir enige om omsorgsløsning på meklingen², anslagsvis 10 % ender opp i rettsapparatet og 15 % av sakene «avgjøres ved selvtekt», dvs. uten at foreldrene har kommet til enighet om en avtale vedrørende barna. Spesielt «selvtektsakene» etterfølges ofte av lange og ødeleggende foreldrekonflikter er sterkt skadelig for barna.

¹ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvordan-deler-smabarnsforeldre-pa-arbeidet-hjemme-og-ute>

² SINTEF og NTNU Samfunnsforskning. Jensberg, Andanes, Haugen, Rantaliho, Husum
https://www.sintef.no/globalassets/upload/helse/mekling-jensberg_andanes_haugen_rantaliho_husum.pdf Side 8

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomstoler på nye områder?”

foreningen 2 foreldre

Dette er fortsatt tilstanden etter barnelovendringen i mars 2017 fordi delt bosted³ (likeverdig foreldreskap) heller ikke denne gangen ble gjort til barnelovens utgangspunkt når foreldrene ikke bor sammen. Med ulik deltakelse i barnets hverdagsliv og ulik avgjørelsesmyndighet mellom bostedsforelder og samværsforelder, ulik tilgang til økonomiske stønader etc, er systemet innrettet slik at ”winner takes it all”.

Gitt at bostedskompetansen først blir avklart etter at foreldrene har flyttet fra hverandre, og at det er denne striden oftest står om, er det et paradoks at fordelingen av bostedskompetansen er så dårlig regulert. F2F har ikke lyktes i å få avklart hva som var rettstilstanden ved samlivsbruddet, før avtale eller dom om bostedsordning i henhold til barnelovens § 36 kom i stand. Den udefinerte overgangen fra likeverd i samliv til ulikeverd etter samlivsbrudd, fører til veldig mye uheldig posisjonering mellom foreldre i en bruddfase, noe som skader foreldresamarbeidet både på kort og lang sikt.

Hovedårsaken til foreldretvister ender i rettsapparatet er overgangen fra likeverdig foreldreskap i samliv til en ulikeverdig rettstilstand som følger av barneloven ikke er klart definert.

Ettersom det eneste retten kan gjøre er å velge en vinner og en taper, og rettstilstanden som en dom resulterer i er basert på antagelsen om at foreldrene ikke kan samarbeide, så er det strukturen i loven som er hovedproblemet.

Lovregulering bør velges fremfor ”ekspertvelde” og ”domstolskapt lov”

Skjevfordelte økonomiske ordninger – hvor en av to foreldre belønnes økonomiske for å velge ulikeverdige løsninger er også en stor konfliktdriver i foreldretvister, selv om dette argumentet kun unntaksvis fremføres for retten. F2F minner om at Stortinget så sent som i mars 2017 ba Regjeringen gå gjennom de økonomiske støtteordningene for ”aleneforsørgere”⁴ og vurdere endringer som fjerner økonomiske insentiver til å velge bort delt bosted, jfr. punkt IX i Innst. 195L (2016-2017), da endringer i barneloven ble behandlet i Stortinget. Dette må følges opp på en tilfredsstillende måte, slik at økonomiske hindre for likeverdig foreldreskap (delt bosted) fjernes og likeverdig foreldreskap blir normen også i familier som er reorganisert etter samlivsbrudd. Den konfliktdempende virkningen av å fjerne økonomiske hindre for delt bosted bør ikke undervurderes.

I stedet for å prøve å kurere symptomene ved å ”pynte på prosessen”, vil Foreningen 2 Foreldre heller anbefale at ressursene settes inn på å hindre at foreldretvister oppstår. Det er

³ Delt bosted betyr ikke nødvendigvis at barnet faktisk oppholder like mye hos hver av foreldrene. Ved delt bosted kan smaværstiden være likedelt ellers skjevdelt. Delt bosted betyr at foreldrene har likeverdig juridisk posisjon i forhold til barnet og deler på ansvar, rettigheter og plikter i forhold til barnet.

⁴ Begrepet ”aleneforsørgere” er strengt tatt en anakronisme, da norske barn i dag som hovedregel har tre økonomiske forsørgere: mor, far og staten. Bidragssystemet og NAVs innkrevingsentral er opprettet for å sikre at begge foreldre bidrar økonomisk til barna sine.

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomstoler på nye områder?”

foreningen 2 foreldre

totalt meningsløst at ressurssterke foreldre som hver for seg er gode omsorgspersoner og som tidligere har samarbeidet godt om barnas oppfølging skal ende opp som motstandere i en rettsprosess, når det åpenbart er best for barnet å få beholde begge foreldrene som hverdagsressurser også om mor og far har sluttet å være kjærester.

I følge NOU 2017:8 har antall foreldretvister økt med 8,9 % i perioden 2009-13. Ut fra F2Fs kollektive erfaring skyldes økningen i hovedsak at færre og færre foreldre som har etablert et solid forhold til barna sine tar sjansen på å bli satt på sidelinjen i forhold til barna om samlivet med den andre av foreldrene skulle ryke. Hvem ønsker vel å frivillig sette seg i en situasjon hvor den ene forelderens med loven i hånd kan ta med seg barna og flytte til en annen kant av landet? Barnelovens § 37 er dessverre ikke en god motivator for likeverdig foreldresamarbeid.

En opprydning i de materielle reglene i barneloven ville bidra kraftig til å redusere antall foreldretvister. Dette er etter F2Fs syn det riktige sted å begynne, i stedet for nok en gang å forsøke å flikke på prosessen.

Foreldretvister skal ikke gjøres til barnevernsaker – ingen grunn til å blande sammen disse to ulike prosessene – tilsnikelse å omtale disse to sakstypene samlet

F2F har observert at det er krefter i samfunnet som tar til orde for å gjøre foreldretvister til barnevernsaker.

Vi merker oss at Særdomstolsutvalget omtaler foreldretvister, barnevernsaker og barne bortføringssaker som ”barnesaker”. F2F mener dette er en uheldig tilsnikelse som legger uheldige føringer og feil premiss for hele debatten. Vi forstår ikke motivet for dette.

Hvor galt dette blir ser en når en leser ”at er det klart at familier hvor minst et medlem ikke har etnisk norsk opprinnelse er overrepresentert i barnesaker, og det er derfor stort behov for flerkulturell kompetanse blant dommere i slike saker.”⁵ Vi er klar over at det norske barnevernet oftere går inn i saker hvor minst en av partene har en opprinnelse som ikke er etnisk norsk, og det norske barnevernet har et spesielt dårlig ord på seg i utlandet. Ut fra F2Fs kollektive erfaring fra 1985 kan vi ikke se at denne problemstillingen med etnisk bakgrunn utpeker seg som særskilt relevant i foreldretvister.

F2F har den prinsipielle oppfatning at normalsakene som omhandler ressurssterke omsorgsfulle foreldre håndteres under barneloven, barneverntilfellene håndteres under barnevernloven og straffbare forhold håndteres under straffeloven.

⁵ Sandefjord Tingretts høringsuttalelse til NOU 2017:8

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomstoler på nye områder?”

foreningen 2 foreldre

Sakstypene er også totalt forskjellige. Barneloven regulerer forholdet mellom privat parter, mellom barn og foreldre. Barnevernloven har en helt annen natur, og regulerer forholdet mellom det offentliges bistand til eller inngripen overfor foreldre og barn.

Av denne grunn er det heller ikke hensiktsmessig å blande sammen prosessene for foreldretvister og barnevernsaker. Dette erkjenner også Særdomsstolsutvalget selv når de skriver at ”et relativt lite omfang tilsier at utfordringene knyttet til dobbeltsporsakene ikke i seg selv kan begrunne omfattende organisatoriske endringer”⁶. 5,6 % av foreldretvistene og barnevernsakene som var til behandling i fylkesnemndene og tingrettene var ”dobbeltsporsaker”. F2F er enig i at det vil være klart uforholdsmessig om 5,6 % av sakene skal begrunne en totalt ny ordning.

Nei til partsrettigheter til barnevernet i foreldretvister

F2F vil advare mot å gi barnevernet partsrettigheter i saker etter barneloven. I dag opptrer barnevernet noen ganger som vitner i saker etter barneloven, i saker hvor barnevernet har vært inne hos den ene eller begge foreldrene. F2F anser dette som tilstrekkelig for å få barnevernets syn inn i det mindretallet av foreldretvister hvor det er relevant å bringe barnevernet inn i saken.

Nei til særdomstol – det vil ikke styrke rettssikkerheten

F2F kan ikke innse at en forvaltningsdomstol eller en særdomstol vil øke rettssikkerheten for de involverte parter. Å opprette en særdomstol for foreldretvister eller barnevernsaker vil i større grad gi lukkede systemer med en indre justis og indre skjulte lojalitetskrav. Den norske rettstradisjonen er basert på åpenhet og demokrati. Ikke lukkede systemer.

Den samlede fagkompetansen på barn er der uavhengig av hvordan man organiserer rettsystemet. Det er ingen grunn til å tro at man får tilgang til mer eller bedre kompetanse ved å lage et lukket system. Tvert imot vil man bare skape et nytt strukturelt problem knyttet til autoriteten til dem på innsiden av et lukket system. Det vil bli vanskeligere å korrigere kursen.

Skrekkeeksemplet på en dårlig fungerende forvaltningsdomstol må være fylkesnemndene i barnevernsaker, som har fått høyst berettiget kritikk for å være en motpart hvor foreldrene taper nesten alle saker. Disse fylkesnemndene har tilsynelatende sine faste advokater og sakkyndige. I et slikt oppsett er det en reell risiko for at disse ”faste” advokatene og

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-8/id2542284/sec5?q=s%C3%A6rdomsstolsutvalg>. Kap. 15.4.3

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomsstoler på nye områder?”

foreningen 2 foreldre

sakkyndige sjelden våger å gå mot det offentlige, av frykt for at de i fortsettelsen ikke får flere saker fra fylkesnemndene.

At antall innkomne saker for domstolen om overprøving av tvangsvedtak, hvor mesteparten er barnevernsaker, i perioden 2009-2013 har økt med hele 86,8 %⁷ og at ca halvparten⁸ av fylkesnemndens avgjørelser om omsorgsovertakelser behandles rettslig i etterkant, viser den alvorlige brist av tillit som etter hvert har utviklet seg i forhold til barnevernet og fylkesnemndene for barnevernsaker. Dette er en sterk indikasjon på at det ikke finnes noen grunn til å importere fylkesnemndenes metodikk til de ordinære domstolene.

Hensynet til kontradiksjon og muntlige forhandlinger med umiddelbart bevisopptak taler også mot en forvaltningsdomstol og taler for å behandle foreldretvister i de ordinære domstolene. Grunnloven, internasjonale konvensjoner som binder Norge og den alminnelige lovgivningen oppstiller også særskilte krav til behandling av saker som berører barn, gjennom krav om vektleggingen av hensynet til barnets beste.

Vi har dessverre også observert at stortingsrepresentanter og ministre har blandet seg inn i foreldretvister. Faren for en slik innblanding av den lovgivende eller utøvende makt i den dømmende makts gjøren og laden er større ved en forvaltningsdomstol, enn ved en ordinær domstol med uavhengig utnevning av dommere. Dette er enda et argument mot å behandle foreldretvister i en særdomstol.

Vi minner også om at det følger av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens (EMK) artikkel 6 at alle har rett til en rettferdig rettergang.

F2F mener det vil være svært uheldig å isolere saker etter barneloven eller barnevernloven i egne domstoler. Det vil i så fall være en fare for at det blir vanskelig å rekruttere riktige personer til en slik domstol, og det er en betydelig risiko for at fagmiljøet blir alt for snevert. En særdomstolsordning kan medføre risiko for overfokusering på bestemte elementer i saksfeltet, en fare for ensrettethet og for at saksbehandlingen og avgjørelser kan bli rutinemessige i stedet for at hver sak får en individuell behandling som sakene har krav på.

Nei til at fylkesnemndledere automatisk skal bli dommere

Når Særdomstolutvalget drøfter om fylkesnemndledere automatisk skal utnevnes til tingrettsdommere, er dette uheldig. Det må være kvalifikasjoner som avgjør hvem som skal bli dommere, ikke tidligere ”meritter”. Spesielt gitt den lave tilliten fylkesnemndene har ute i befolkningen er dette forslaget ekstremt uheldig.

⁷ Jfr NoU 2017:8

⁸ Jfr høringsuttalelse fra Drammen Tingrett til NOU 2017:8

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomstoler på nye områder?”

foreningen 2 foreldre

Særdomstolsutvalgets forslag om at fylkesnemndledere automatisk skal utnevnes til tingrettsdommere blir strengt tatt en forvaltningsmessig innblanding i dommerutnevningen. Dette strider mot den konstitusjonelle tredelingen mellom den lovgivende, den utøvende og den dømmende makt.

Det følger også av grunnlovens § 95 at Statens myndigheter skal sikre domstolenes og dommernes uavhengighet og upartiskhet, og forslaget strider også mot domstolslovens § 55. Særdomstolsutvalgets forslag om at fylkesnemndledere automatisk skal bli tingrettsdommere må derfor vrakes.

Ja til barnesakkyndig kommisjon også i saker etter barneloven

F2F har gjennom historien vært vitne til mye dårlig sakkyndigarbeid i saker etter barneloven – hvor sakkyndige har konkludert om den ene forelderens ut fra den andre forelderens utsagn. Kanskje endog uten å ha snakket med den forelderens det konkluderes om. F2F har sett mange saker med fullstendig mangel på samsvar mellom konklusjon og observasjon.

F2F har hatt kvalitetskontroll av de sakkyndige på vår dagsorden siden foreningen ble startet i 1985, vi hilser velkommen en barnesakkyndig kommisjon som skal kvalitetssikre sakkyndigrapporter i saker etter barneloven.

Hvordan løse flere saker på mekling

F2Fs erfaringer med familievernet er blandede. Ett hovedproblem er at familievernet ikke har noen instruksjonsmyndighet å sette inn mot foreldre som motsetter seg å samarbeid om barna sine.

Det bør også innføres flere obligatoriske meklingstimer for foreldre som ikke blir enige om en avtale om barna sine etter første meklingstime. Mange av de spørsmålene som kommer opp under mekling er ”modningsspørsmål” og en situasjon som er fastlåst under en meklingstime kan ha beveget seg om partene har fått tid til å tenke seg om før neste meklingstime.

Skolering

Det er et gjennomgående problem at barnelovsystemets aktører, familievernet, de sakkyndige (som ofte er kliniske psykologier utdannet i å behandle psykiske lidelser), advokater og dommere er for dårlig skolert i å avsløre og håndtere manipulasjon. Alle som skal håndtere

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomstoler på nye områder?”

foreningen 2 foreldre

disse viktige temaene som har stor innvirkning på barns og foreldres hverdag bør skolerens i disse temaene⁹.

Aktører som håndterer foreldretvister bør også lære mer om foreldrefiendeliggjøring (Parental Alienation Syndrome – PAS). Det er et alvorlig samfunnsproblem når 46 000¹⁰ norske barn ikke har sett samværsforelderen sin en gitt måned.

Oppsummering

Foreningen 2 Foreldre kan ikke finne noen gevinster ved å endre på dagens modell innenfor barnevern og håndtering av foreldretvister i rettsapparatet. F2F avviser forslaget om å behandle disse sakstypene i særdomstoler. Vi mener at innsatsen bør settes inn på å forhindre at foreldretvister havner i retten framfor å stadig ”flikke på” prosessen når disse sakene først har havnet i rettsapparatet.

For øvrig støtter vi Asker og Bærum tingretts hørings svar til NOU 2017:8.

Vennlig hilsen

John Michal Sørensen
Konstituert leder, F2F

Rune Harald Rækken
Seniorrådgiver, F2F

⁹ Jfr advokat og psykolog Grethe Nordhelles artikkel ” Kristisk blikk på sakkyndigrollen i barnefordelingssaker. Tidsskrift for Norsk Psykologforening nr 47, 2010. <http://www.psykologtidsskriftet.no/pdf/2010/744-747.pdf>

¹⁰ Lyngstad, Kitterød, Lidén og Wiik. ”Hvilke fedre har lite eller ingen kontakt med barna når foreldrene bor hver for seg?” SSB-rapport 2015/2

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til ”NOU 2017:8 ” Særdomstoler på nye områder?”